

Jan Kherner Plzeňský († 1612), profesor pražské utrakvistické univerzity a humanistický literát^{1]}

Martin HOLÝ

Abstract: The submitted study considers Jan Kherner Plzeňský, a person thus far examined to only a limited extent, one of the West Bohemian professors of the Prague Utraquist University, using official, literary, and other sources. It follows his path to education, his work at Karolinum, and his career and life thereafter after leaving the university (settling in the Prague New Town). It also examines the dispute with his alma mater over monies owed. The paper also analyses Jan Kherner's literary work and includes an edition of Kherner's testament and other related documents.

Key words: Jan Kherner; Prague Utraquist University; humanism; Early Modern Period

Pražská utrakvistická univerzita nebyla sice v předbělohorské době takzvanou plnou univerzitou, to jest nefungovala v jejím rámci přes veškeré reformní snahy všechny obvyklé fakulty (vedle artistické právnická, lékařská a teologická), přesto tvořila významné intelektuální centrum českých zemí. Její role nespočívala pouze v možnosti studia stovek až tisíců obyvatel Čech a Moravy, z nichž je část i formálně zakončila bakalářským či mistrovským titulem a následně se uplatnila v různých klíčových profesích, ale také ve správě valně části českých a v menší míře i moravských latinských partikulárních škol.^{2]}

Ačkoli mezi absolventy Karlova učení, kteří se později na nějaký čas zařadili mezi jeho profesory (v soudobé terminologii *magistri actu regentes* či *professores ordinarii*), najdeme ve své době celou řadu u nás i v zahraničí

1] Studie byla připravena v rámci projektu GA ČR č. GA18-00408S: Universitas magistrorum. Profesori pražské utrakvistické univerzity (1458–1622).

2] K dějinám pražské utrakvistické univerzity v této době srov. alespoň Václav Vladivoj Tomek, *Geschichte der Prager Universität*, Prag 1849; Zikmund Winter, *Děje vysokých škol pražských od secese cizích národů po dobu bitvy bělohorské (1409–1622)*, Praha 1897; týž, *O životě na vysokých školách pražských knihy dvoje. Kulturní obraz XV.–XVI. století*, Praha 1899; Michal Svatoš a kol., *Dějiny Univerzity Karlovy 1347/48–1622*, I., Praha 1995. K roli univerzity ve správě latinských škol viz alespoň Jiří Pešek, *Univerzitní správa městských latinských škol v Čechách a na Moravě na přelomu 16. a 17. století*, *Acta Universitatis Carolinae – Historia Universitatis Carolinae Pragensis* (dále AUC – HUCP) 30, 1990, č. 2, s. 41–58; týž, *Pražská univerzita, městské latinské školy a měšťanské elity předbělohorských Čech (1570–1620)*, *Český časopis historický* 89, 1991, č. 3, s. 336–355. K počtům studujících František Šmahel, *Alma mater Pragensis. Studie k počátkům Univerzity Karlovy*, Praha 2016, s. 411–424.

proslulých osobností, mnohé jsou dnes známy pouze specialistům, historikům, knihovědcům, odborníkům na dějiny literatury či některé další oblasti (dějiny astronomie, filosofie, hebraistiky, matematiky i dalších na univerzitě vyučovaných disciplín). Jednou z nich je také plzeňský rodák Jan Kherner (Kerner, Khorner), označovaný již v raném novověku podle rodiště jako Plzeňský (Pilsenus, Pilsensis). Jeho život i profesní působení jsou dokladovány řadou pramenů, archivních, rukopisných i tištěných, z nichž jen část byla dosavadním bádáním využita.^{3]}

Blíže zprávy o Khernerově sociálním původu bohužel chybí,^{4]} stejně tak o roku jeho narození (jistě před 1560) či místu jeho prvotního vzdělávání. Doloženo je až jeho učitelské působení v Prostějově, kde patřil mezi jeho podporovatele místní utrakvistický děkan Jan Adelphus Heřmanoměstecký († 1593).^{5]} V polovině 70. let 16. století se následně odebral do Prahy na studia na pražské utrakvistické univerzitě. Zde se v závěru dubna 1575 stal alumnem Nazaretské koleje ležící v blízkosti Betlémské kaple.^{6]}

Po více než dvou letech dosáhl Kherner 11. září 1577 bakalářského gradu sedmera svobodných umění. Jak dokládá děkanská kniha, některé rukopisy Marka Bydžovského z Florentina i další prameny (mimo jiné Putzlachero-va *Memorabilia*), stalo se tak ve druhé skupině bakalareandů (*secunda classis*)

3] Z dosavadní literatury srov. k Janu Khernerovi alespoň Ioannes Godefridus DLABAČ, *Commentarius de doctis Bohemobrodensibus*, s. 46n. (Knihovna královské kanonie premonstrátů na Strahově /dále Strahovská knihovna/, rkp. DB IV 44); Josef JUNGSMANN, *Historie literatury české*, 2. vyd., Praha 1849, s. 578n.; *Riegrův slovník naučný* IV, Praha 1865, s. 649; Jakub MALÝ, *Vlastenský slovník historický*, Praha 1877, s. 340; Karel NAVRÁTIL, *Paměti hlavního kostela farního, fary a školy sv. Jindřicha a sv. Kunhuty v Novém městě pražském*, Praha 1869, s. 99n., 107; Josef JIREČEK, *Rukověť k dějinám literatury české do konce XVIII. věku I*, Praha 1875, s. 342n.; Martin HRUŠKA, *Knih pamětní král. krajského města Plzně od roku 775 až 1870*, Plzeň 1883, dodatek, s. 12; František KOŽELUHA, *Paměti o školách prostějovských*, Olomouc 1889, s. 14; *Ottův slovník naučný* 14, Praha 1899, s. 198; Čeněk ZÍBRT – Antonín TRUHLÁŘ, *Dodatky a opravy k biografickým starších spisovatelů českých*, Časopis Českého musea 97, 1913, s. 178; Jan MARTÍNEK, *Dva latinské sborníky humanistické*, Listy filologické 83, 1960, s. 328; Peter KRÖMER, *Die Magister der Philosophischen Fakultät der Universität zu Prag und ihre Schriften im Zeitraum von 1550 bis 1621*, Erlangen – Nürnberg 1972, s. 94; Karel BERÁNEK, *O počátcích pražské lékařské fakulty 1348–1622*, AUC – HUCP 9, 1968, č. 2, s. 65; Josef HEJNIC – Jan MARTÍNEK, *Rukověť humanistického básnictví v Čechách a na Moravě* (dále RHB) III, Praha 1969 s. s. 34nn.; Josef HEJNIC, *Plzeňská latinská škola v době humanismu*, *Minulostí Západočeského kraje* 14, 1978, s. 129; týž, *Latinská škola v Plzni a její postavení v Čechách, 13.–18. století*, Praha 1979, s. 29; Václav PUMPRLA, *Knihopisný slovník českých, slovenských a cizích autorů 16.–18. století*, Praha 2011, s. 553n.; RHB VI, s. 181n.; Lucie STORCHOVÁ (red.), *Companion to Central and Eastern European Humanism, Volume 2: The Czech Lands, Part I A–L*, Berlin 2020, s. 625nn.

4] Za ověření jsem díkem zavázán PhDr. Marii Waskové Malivánkové z Archivu města Plzně.

5] K němu srov. RHB I, s. 46n.

6] K této koleji srov. Mlada HOLÁ, *Studentské koleje pražské univerzity v pozdním středověku a raném novověku: Dějiny – správa – úřední písemnosti (do roku 1622)*, Praha 2018, s. 79–93.

vedené Petrem Kodícilem z Tulechova (1533–1589).^{7]} Obhajoval tehdy tezi *Ut magistratus superior seditionis evitandae causa, pro quibusdam delictis paenas, secundum leges inferendas nonnunquam relaxare aut remittere fontibus debeat, nec ne?*^{8]}

Ačkoli studoval dále, tak, jak bylo tehdy běžné, působil souběžně také jako vyučující, respektive rektor na několika latinských partikulárních školách náležejících tehdy pod správu pražské utrakvistické univerzity, a to v Prostějově, dále v Jaroměřicích nad Rokytnou, a nakonec v Praze, a to nejprve na svatojilské škole a konečně u sv. Jindřicha. Přesun studentů do Prahy v závěru jejich studií býval běžný, měli tak možnost snazší přípravy k příslušným zkouškám. Poněkud atypický je však v kontextu sledované doby poměrně dlouhý odstup u Khnerera mezi získáním bakalářského gradu a dosažením titulu mistra svobodných umění. Ke složení mistrovské zkoušky se přihlásil na jaře 1584. Titulu mistra sedmerna svobodných umění dosáhl uvedeného roku po složení zkoušek a obhajobě teze *Ut bono viro multo sit consultius iniuriam pati, quam inferre, nec ne?* ve skupině kandidátů, z nichž se hned pět stalo v pozdější době rovněž profesory Karlova vysokého učení (Jan a Petr Crispové, Jan Chorinnus, Matouš Mendicellus, Adam Zalužanský ze Zalužan), což je v tak hojném počtu dosti neobvyklé.^{9]} Slavnostně promován byl 12. června.^{10]}

Hned v následujícím roce (1585) se mistr Khnerer ocitl na podzim jako třetí mezi kandidáty, z nichž se vybíral nový univerzitní *actu regens*. Vokace za mistra pražské univerzity dosáhl však teprve o rok později.^{11]} Mezitím se zdržoval na Moravě a dále v Kutné Hoře, kam se kvůli nemoci „*sotva... dopravil a tu se složil*“. Pro delší léčení nemohl vykonávat místo správce zdejší

7] O něm viz alespoň RHB I, s. 389–402; *Lexikon české literatury I A–G. Osobnosti – díla – instituce* (dále LČL), Praha 1985, s. 362n.; Václav PUMPRLA, *Knihopisný slovník českých, slovenských a cizích autorů 16.–18. století*, Praha 2010, s. 577nn.; Martin HOLÝ, *Ve službách šlechty. vychovatelé nobility z českých zemí, 1500–1620*, Praha 2011, s. 208n.; Mlada HOLÁ – Martin HOLÝ a kol., *Profesoři pražské utrakvistické univerzity v pozdním středověku a raném novověku*, v tisku. Srov. také http://biography.hiu.cas.cz/Personal/index.php/CODICIL_z_Tulechova_Petr_22.2.1533-26.10.1589 [cit. dne 7. 12. 2020].

8] Archiv Univerzity Karlovy (dále AUK), rkp. A 17 III (= Thomas Antonius PUTZLACHER, *Memorabilium Universitatis Pragensis. Tomus III continens intimationes sed programmata publice in Academia Pragensi edita nec non virorum de universitate bene meritorum epitaphia usque ad annum MDLXXXIV*), s. 602; Národní knihovna ČR (dále NK ČR), rkp. XXIII F 64 (= *Acta in academia Pragensi*), fol. 243v; tamtéž, rkp. XXIII D 217 (= *Liber intimationum quarundam publice in Alma Academia Pragensi aeditarum et cl. virorum de eadem bene meritorum epitaphia*), fol. 192r; *Liber decanorum facultatis philosophicae Universitatis Pragensis ab anno Christi 1367 usque ad annum 1585. Pars 2*, Praeae 1835 (= *Monumenta Historica Universitatis Carolo-Ferdinandae Pragensis I*; dále citováno jako MHUP I/2), s. 425.

9] Ke všem viz jejich biogramy in: M. HOLÁ – M. HOLÝ a kol., *Profesoři pražské utrakvistické univerzity*, v tisku.

10] AUK, rkp. A 17 III, s. 923; NK ČR, XXIII D 217, fol. 247v, 249v; MHUP I/2, s. 444.

11] AUK, rkp. A13a, fol. 90r.

proslulé školy u Vysokého kostela, o což u rektora pražské univerzity Petra Kodícila z Tulechova opakovaně Kutnohorští usilovali ještě v době před jeho nabytím mistrovského titulu. Kodícil jej však chtěl dosadit za správce některé moravské latinské školy (pravděpodobně v Jaroměřicích nad Rokytnou).^{12]}

Po nástupu na univerzitu se stal Jan Kherner kolegiátem největšího mistrovského kolegia, tedy Karlovy koleje, v níž měl po většinu svého působení na Karlově učení svůj byt.^{13]} Kromě výuky musel postupně převzít i některé administrativní funkce, jak to tehdy bylo běžné. Zejména se jednalo o časově náročný post probošta největšího mistrovského kolegia, tedy Karlovy koleje, spojený kromě jiného s pravidelnými vizitacemi kolejniích vesnic a řešením různých sporů mezi univerzitními poddanými. Úřad zastával v letech 1587/1588. V letech 1591/1592 byl direktorem studentské koleje Nationis. Opakovaně pak vykonával rovněž náročný post děkana artistické fakulty (1590–1592 a 1593).^{14]}

Co se týče Khernerovy výuky na univerzitě, tu bohužel blíže rekonstruovat nelze. Soupisy přednášek jednotlivých vyučujících, takzvané *ordines lectionum*, jsou právě z 80. a 90. let 16. století dochovány jen ve velmi malé míře. Podle Jarmily Peškové má existovat takový soupis z doby Khernerova působení na Karlově učení pouze pro zimní semestr 1591/1592. Přímo na pramen však autorka neodkazuje, v námi zkoumaných dokumentech univerzitní úřední provenience se jej bohužel nepodařilo nalézt.^{15]}

12] Viz také Vojtěch Jaromír NOVÁČEK (ed.), *Listář školství kutnohorského (1520–1623)*, Praha 1894, s. 31nn. K okolnostem nástupu na pražskou univerzitu (včetně vokace nového profesora) srov. podrobně M. HOLÁ – M. HOLÝ a kol., *Profesoři pražské utrakvistické univerzity*, v tisku (zde též odkazy vztahující se ke Khernerovi i jeho biogram). K univerzitním tezí Anna SKÝ-BOVÁ, *Univerzitní these 16. století*, diplomová práce FF UK, Praha 1957.

13] Ke Karolinu i dalším mistrovským kolejím pražské univerzity viz alespoň Alois KUBIČEK – Alena PETRÁŇOVÁ – Josef PETRÁŇ, *Karolinum a historické koleje University Karlovy v Praze*, Praha 1961; Josef PETRÁŇ, *Karolinum*, Prague 2010; M. HOLÁ – M. HOLÝ a kol., *Profesoři pražské utrakvistické univerzity*, v tisku.

14] AUK, rkp. A 17 IV (= Thomas Antonius PUTZLACHER, *Memorabilium Universitatis Pragensis. Tomus IV continens intimationes et programmata publice in Academia Pragensi edita nec non virorum de universitate bene meritorum epitaphia*), s. 256nn.; tamtéž, rkp. A 47, fol. 196v–207v; NK ČR, XXIII D 217, fol. 308nn., 317nn.; Karel HRDINA, *Seznam proboštů koleje Karla IV.*, Věstník České akademie věd a umění 57, 1948, s. 8; Mlada HOLÁ – Martin HOLÝ, „Vejezd se stal“. *K cestám pražských profesorů do poddanských vesnic univerzitních kolejí na přelomu 16. a 17. století*, v tisku. Ke studentským kolejím M. HOLÁ, *Studentské koleje* (ke Khernerovi s. 169). Ke koleji českého národa pak speciálně Mlada HOLÁ – Martin HOLÝ (Hg.), *Das Studentenkolleg der Böhmischen Nation der Prager Universität. Edition der Rechnungen aus den Jahren 1541–1611*, Berlin 2019.

15] Jarmila PEŠKOVÁ, *Ordines lectionum jako pramen poznání výuky na artistické fakultě pražské univerzity v letech 1570–1619*, AUC – HUCP 30, 1990, fasc. 1, s. 9–30. K výuce na univerzitě srov. nejen Z. WINTER, *O životě na vysokých školách*, s. 320–385, ale nejnověji také Mlada HOLÁ – Martin HOLÝ, *Das Prager Karlskolleg im Spätmittelalter und in der Frühen Neuzeit als Ort der universitären Wissensvermittlung (1436–1622)*, v tisku a titíž a kol., *Profesoři pražské utrakvistické univerzity*, v tisku.

Tak jako mnozí jeho kolegové ve starší i pozdější době, se i Jan Kherner Plzeňský rozhodl své nepřilíh dobře hmotně zajištěné působení na pražské utrakvistické univerzitě po přibližně osmi letech ukončit. Dne 20. října 1593 vstoupil ve sňatek s Annou, pozůstalou dcerou po měšťanovi Nového Města pražského Adamu Pilerovi. Podle obvyklého zvyku byla svatba oslavena rovněž vydáním příležitostného tisku jeho přáteli, který byl vydán u Jiřího Nigrina v témže roce.¹⁶⁾ Po svatbě však ještě nějakou dobu na univerzitě pravděpodobně bydlel, což je v této době, tedy před zrušením celibátu profesorů po roce 1609, spíše výjimečné (1594 pobýval stále v Jeruzalémské koleji, jejímž byl direkto-rem).

Po odchodu z univerzity vedl mistr Jan se svou alma mater dlouholetý spor o finance související se správou univerzitních kolejí a statků. Kherner měl jednak financovat rekonstrukci Jeruzalémské koleje z vlastních financí (údajně 400 kop grošů míšeňských), jejichž výši karolinští mistři neuznali, jednak zřejmě neodevzdal univerzitě některé peníze, které v minulosti přijal od různých osob (nejasnosti byly zároveň v příjmech z univerzitních vinic). Ještě roku 1601 dlužil prý univerzitě vysokou částku, více než 170 kop grošů míšeňských. Svár byl nakonec urovnán smírem v roce 1602, a to kromě jiného díky zprostředkování ze strany několika osobností (Jáchyma z Těchenic, Simeona Kohouta z Lichtenfeldu, Jiřího Pergera z Častolovic a Bartoloměje Havlíka z Varvažova).¹⁷⁾

V každém případě nebyly zřejmě počáteční Khernerovy majetkové poměry špatné. V roce 1596 si mohl od Daniela Adama z Veleslavína¹⁸⁾ zakoupit dům v Praze na Senném trhu. Kromě jiného se živil právníckou činností. Bližší informace o ní nejsou bohužel k dispozici. Očekávat lze zastupování stran u různých soudů či úřadů (v dobových pramenech se zpravidla používá pojem prokurátor). Z nejasných příčin se však hmotné poměry mistra Jana, udržujícího dlouhodobě kontakty s řadou vzdělanců, později výrazně zhoršily. Závěr života měl prožít podle *Rukověti humanistického básnictví* dokonce ve hmotné nouzi. Je evidentní, že trpěl zejména nedostatkem hotovosti, a to i navzdory některým mimořádným příjmům, které se mu podařilo získat. V roce 1606 mu tak například proslulý tiskař Jiří Černý z Černého Mostu (Nigrýn, †1606)¹⁹⁾

16) *In honorem nuptiarum clarissimi viri virtute et doctrina praestantis domini m. Ioannis Kherneri Plzeni, professoris inchoyae Academiae Pragensis, sponsi et honestissimae ac pudicissimae virginis Annae filiae Adami Pileri, vita pie functi civis Nove Urbis Pragensis sponse, scripta ab amicis, Pragae typis Georgii Nigrini 1593* (NK ČR, sign. 52 C 15, přív. 31).

17) K uvedenému sporu s univerzitou srov. detailně AUK, A 48, fol. 167r; tamtéž, rkp. B 15, fol. 108r–113r, 156r a passim; tamtéž, B18, 178r. Srov. také RHB III, s. 34.

18) K němu viz alespoň Milan KOPECKÝ, *Daniel Adam z Veleslavína*, Praha 1962; Mirjam BOHATCOVÁ – Josef HEJNIC, *O vydavatelské činnosti veleslavínských tiskárny (1578–1620)*, Folia Historica Bohemica 9, 1985, s. 291–388; LČL I, s. 28nn.; Zdeněk BENEŠ, *Daniel Adam z Veleslavína, nakladatel a literát*, in: Duchem, ne mečem. Fakta, úvahy, souvislosti, Praha 2003, s. 111–121; Petr VOIT, *Encyklopedie knihy. Starší knihtisk a příbuzné obory mezi polovinou 15. a počátkem 19. století*, Praha 2008, s. 37nn.

19) RHB IV, s. 41n.; LČL 3/I, s. 536n. a také nejnověji fundované:

odkázal 15 kop grošů míšeňských. Jak ukazuje jeho testament (vydaný v příloze této studie), zcela bez majetku nezůstal. Musel si však v závěru života půjčovat peníze a zastavovat různé předměty. I jemu ovšem někteří jednotlivci dlužili (srov. k tomu Přílohu 2 předkládané studie).^{20]}

V posledním období života soužily mistra Jana, majitele knihovny pravděpodobně přinejmenším částečně učeneckého charakteru, z níž se bohužel zachovalo pouze torzo, rovněž blíže nespecifikované zdravotní problémy.^{21]} I kvůli nim sepsal 18. prosince 1611 kšaft (viz Příloha 1), v němž odkázal výše uvedený dům, zahradu pod Žižkovem, knihy a další movitosti rovným dílem svým dětem Adamovi, Danielovi, Alžbětě a Barboře. Drobnější odkazy určil i dalším osobám. Za poručníky dětí ustanovil kromě své tchyně mistry Valentina Kochana z Prachové († 1621)^{22]} a Jana Campana Vodňanského (1572–1622),^{23]} jimž zároveň odkázal část svých knih (herbář latinský in folio, *corpus iuris* in quarto).^{24]}

Jan Kherner, dlouholetý člen literátského kúru u sv. Jindřicha na Novém Městě pražském, zemřel v Praze 20. července 1612. Kde byl pohřben, není známo. Ačkoli se tak běžně stávalo i u bývalých profesorů Karlova učení, chybí zprávy o tom, že by našel místo posledního odpočinku v kapli Božího těla či v Betlémské kapli.^{25]} Teoreticky se tak mohlo stát u sv. Jindřicha, ale prameny pro takové tvrzení chybí.

https://www.encyklopedieknihy.cz/index.php?title=Ji%C5%99%C3%AD_%C4%8Cern%C3%BD_z_%C4%8Cern%C3%A9ho_Mostu [cit. dne 7. 12. 2020] (autorem hesla je Petr Voit).

20] Archiv hlavního města Prahy (dále AHMP), rkp. 2179 (= Kniha svatebních smluv a kšaftovních kvitančí Starého Města pražského, 1584–1651 /1655/), fol. 186v. Srov. také příloha této studie se soupisem Khernerových dluhů a pohledávek. Viz též RHB III, s. 34.

21] V pramenech si na nedostatek zdraví stěžoval již ve druhé polovině 90. let 16. století, srov. například AUK, A48, fol. 167r.

22] Kochan později požádal o propuštění z povinnosti poručníka. Na jeho místě jmenovala městská rada Matouše Rosola a Pavla Pokorného. AHMP, rkp. 2209 (= Kniha testamentů Nového Města pražského 1586–1617), fol. 413r (viz také Příloha 3 této studie). Ke Kochanovi popravenému později na Staroměstském náměstí v červnu 1621 za podíl na stavovském povstání viz *Historie o těžkých protivenstvích cirkve české*, Praha 1892, s. 192n.; RHB III, s. 61nn.; LČL 3, s. 1275; M. HOLÁ, *Studentské koleje*, s. 319; M. HOLÁ – M. HOLÝ (Hg.), *Das Studentenkolleg der Böhmischen Nation*, s. 258; L. STORCHOVÁ (ed.), *Companion* 2/1, s. 647n.; M. HOLÁ – M. HOLÝ a kol., *Profesoři pražské utrakvistické univerzity*, v tisku.

23] Ke Campanovi viz alespoň RHB I, s. 254nn.; LČL I, s. 349nn.; Michal Svatoš, *Mistr Jan Campanus a pražská univerzita*, in: Vodňany a Vodňansko 5, 2002, s. 117–130; V. PUMPRLA, *Knihopisný slovník*, s. 173nn.; L. STORCHOVÁ, *Paupertate, styloque connecti*, passim (dle rejstříku); P. VOIT, *Encyklopedie knihy*, s. 149; L. STORCHOVÁ (ed.), *Companion* II/1, s. 219–236; biography.hiu.cas.cz (heslo Campanus, Jan) [cit. dne 7. 12. 2020]; M. HOLÁ – M. HOLÝ, *Profesoři pražské utrakvistické univerzity*, v tisku.

24] AHMP, rkp. 2209, fol. 412r–v. K jeho pozůstalosti též 412v–413r. Srov. také přílohu této studie.

25] Mlada HOLÁ – Martin HOLÝ, *Zwischen Realität und Mythos. Tod und Begräbnisse von Professoren der Prager Universität vom 15. bis zum frühen 17. Jahrhundert*, AUC – HUCP, v tisku.

Kherner byl takřka až do své smrti literárně aktivní. Známa je přitom celá série jeho děl, která se dosud dočkala jen částečného zhodnocení.²⁶⁾ Vedle latinské tvorby k nim patří rovněž některé překlady. Pokud jde o první ze zmiňovaných oblastí, sepsal mistr Jan v rozmezí necelých třiceti let (s narůstající intenzitou v závěru života) především řadu děl příležitostné povahy. Většina z nich se vztahovala k měšťanským elitám pražských měst, včetně nobilitovaných osob, ojediněle přijatých i do rytířského stavu. Literární zájem projevil rovněž o některé představitelky své *almae matris*.

Kromě blahopřání ke sňatkům jde zejména o epitafy i další díla spojená s úmrtím některých osob, včetně dětí. V některých případech byly jim vydány jednolisty,²⁷⁾ v jiných šlo o díla rozsáhlejší. Některé z uvedených prací byly publikovány pouze v latině, jiné vydány s českou, více či méně volnou parafrází.²⁸⁾ Dále pak existují i česko-jazyčná díla příležitostné povahy, např. jeho *Potěšení v těžkém zármutku postavených*, tj. pozůstalých po Jakobovi Ledčanském z Popic, z roku 1599.²⁹⁾

Kromě uvedeného a řady dalších drobných latinských skladeb příležitostného charakteru, publikovaných v 16. a raném 17. století u nás i v zahraničí i v obrovském rozsahu, napsal Jan Kherner Plzeňský však také některé verše na poněkud méně obvyklá témata. Roku 1585 tak například publikoval dnes bohužel jen z opisu známou báseň o obnově makovice věže svatojindřišského chrámu na Novém Městě pražském, k němuž měl vztah kromě jiného jako učitel tamní školy.³⁰⁾

26) Nejkomplexnějšího a strukturovaného zhodnocení se Khernerovo dílo dočkalo v čerstvě vydaném díle L. STORCHOVÁ (ed.), *Companion*, s. 626nn. (autorem hesla je Vojtěch Pele). Srov. také odkazy uvedené v pozn 3.

27) K jednolistům srov. pro prostředí střední Evropy i českých zemí P. VOIT, *Encyklopedie knihy*: <https://www.encyklopedieknihy.cz/index.php/Jednolist> [cit. dne 7. 12. 2020].

28) Srov. například *Carmen honori nuptiarum clarissimi... nobilis viri D. Vencesilai Senioris Kamarithi de Rovin, Sacrae Caesariae Maiestatis ad appellationes consiliarii sponsi et honestae ac piaae matronae Susannae Legatae, sponsae... celebrabantur autem XX. die Octobris, anno 1591*, Praegae Ioannes Schuman 1591 (books.google.cz); *Encomium vitae pie et honeste in hac ultima ac delira mundi senecta a nobili... viro... D. Georgio Humelio de Ruprsstorph Cive Neopragensi actae etc. 16. Julii Anno 1611 feliciter ex actae ad Haeredes D. Johannem, Thobiam, Dionysium Humelios de Ruprsstorph, fratres germanos, Praegae Typis Georgii Hanussii, 1611* (Moravská zemská knihovna Brno, sign. 24.704, přív. 58); *Piis Manibus nobiliss. viri... equitis dni. Iohannis de Prosece... in iudicio purgraviatus Pragensis consiliarii..., qui placide in fide IESU CHRISTI obdormiit 22. die Ianuarii Anno 1612*, Praegae typis Georgii Hanussii (dostupné na books.google.cz). Detailní seznam latinské tvorby viz RHB III, s. 35nn. Srov. také Jan MARTÍNEK, *Dva latinské sborníky humanistické*, Listy filologické 83, 1960, s. 328 a dále záznamy na www.knihopis.cz a <https://www.historickefondy.cz/>.

29) Jan KHERNER PLZEŇSKÝ, *Potěšení v těžkém zármutku postavené pro smrt nenadálau svého milého manžela, někdy urozeného P. Kakuba [!] Lečanského z Popic etc. Aničky dceři své a jiných přátel, poctivé a pobožné matrony paní Anyžky Lečanské etc. sepsané z spolu útrpnosti křesťanské 12 dne měsíce října léta... 1599*, Vytištěno v Starém Městě Pražském u dědiců Jana Šumana 1599 (Strahovská knihovna, sign. FK V 2, přív. 37).

30) K. NAVRÁTIL, *Paměti hlavního kostela farního, fary a školy sv. Jindřicha*, s. 99; RHB III, s. 35

K velmi rozšířeným dílům se pak zařadila edice spisu Erasma Rotterdamského (1466–1536) *Vidua christiana*. Kromě samotného překladu z latiny, poněkud odlišně strukturovaného a podle autora doplněného, pořídil rovněž předmluvu k dílu. Práci, již chystal ještě na půdě univerzity, jak to vyplývá z její předmluvy, vydal až po svém odchodu z ní v roce 1595, a to v Praze u Jiříka Dačického. Náročné dílo vydal předně k potěšení urozené paní Salomény Štřelové z Řehnic a na Křivsoudově i „jiných všech křesťanských a pobožných vdov“. Ke vzniku práce však Khernera podnítila jiná žena, Apolona Vostrovcová, rozená Brtnická z Valdštejna, v roce 1594, jež se však jejího vydání již nedočkala.^{31]}

Závěrem lze konstatovat, že ačkoli Jan Kherner nebyl neproblematickou osobností (zpronevěra peněz při správě studentských kolejí pražské univerzity), zapsal se trvale nejen do historie Karlova vysokého učení, na němž strávil část produktivního věku, ale také do dějin české a latinské literatury českých zemí 16. a raného 17. století. V mnoha ohledech patří jeho curriculum i tvorba k typickým atributům raně novověkých vzdělavců v Čechách a na Moravě v předbělohorské době. Poněkud atypické je však jeho učitelské působení předcházející univerzitním studiím. Nepříliš obvyklá je také skutečnost, že se po opuštění univerzity nevydal cestou úřední kariéry v městských, šlechtických či zeměpanských službách a namísto toho se spolehl na nejistý příjem z jiných zdrojů. To bylo zřejmě také jednou z příčin jeho nedobrého majetkového postavení v závěru života, které dobře dokumentují prameny související s jeho pozůstalostí. K ní se vztahují i obě přílohy níže.

Příloha 1: Testament mistra Jana Khernera Plzeňského z 18. prosince 1611^{32]}

AHMP, rkp. 2209 (= Kniha testamentů Nového Města pražského 1586–1617), fol. 412nn.

M[istr] Jan Kherner

In nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti amen.

Já M[istr] Jan Kerner Plzeňský, měšťtín v Novém Městě pražském, znamenaje při sobě nedostatek zdraví mého a že se již blíží čas k složení tohoto stánku mého smrtedlného, ale však z milosti Boží dobré paměti požívaje, časně o mém statečku, kteréhož mi Pán Bůh z milosti své uděliti ráčil, takto řídím a kšaftuji:

31] *Vdova křesťanská latinským jazykem ku poctivosti někdy velebné, české a uherské královny Marie, Karla císaře a Ferdinanda krále... sestry od Desyderia Erasma Roterodamského sepsaná, nyní pak na česko přeložená a na jisté částky aneb otázky rozdělená, místy i porozšířená...*, Vytisťeno na Starém Městě Pražském u Jiříka Dačického 1595. Kniha je dostupná na books.google.com. Předmluva fol. A2r–A4r.

32] Text je transkribován dle obvyklého úzu pro česko-jazyčné raně novověké texty. Srov. alešpoň Ivan ŠTOVÍČEK a kol., *Zásady vydávání novověkých historických pramenů z období od počátku 16. století do současnosti*, Praha 2002.

Předně duši mou milou předrahou krví Beránka nevinného pana Jezu Krista obmytou poroučím v ruce Pána Boha Otce Všemohoucího, té jsa neomylné naděje, že ji k sobě pro svá nevystihlá milosrdenství a pro dosti učinění za hříchy netoliko mé, ale i za hříchy všeho světa, Syna jeho nejmilejšího v své Svaté Ruce přijítí ráčí.

Co se pak dotýče těchto časných a pomíjejících věcí jako domu mého, v němž nyní bydlím, zahrady pod Žižkovem ležící, knih, šatstva vinutého i chodícího a jiných všelijakých nábytkův, kteříž by se jakýmkoliv jménem jmenovati mohli, to vše na rovný díly Adamovi, Danielovi, Alžbětě a Barboře, dítkám svým, poroučím a kšaftuji.

Jestliže by pak který z nich, nežli letům svým přijde, prostředkem smrti časné z tohoto světa vykročil, tehdy tomu chci, aby díl jeho na živé připadl.

Kateřině Vančurové za její věrné služby deset kop míš[eňských] odkazuji. Co se pak dluhův mně povinných aneb mých a po dobré paměti Anny, manželky mé, jiným věřitelům zůstalých dotýče, ty na rejstříku při tomto kšaftu příležitím mou vlastní rukou poznamenáni jsou a v šuldbuchu se vyhledají. Aby pak tato má poslední vůle v podstatě své zůstávati mohla, za přední poručnici otcovskou paní Barboru Přepeřilovou, tchyni mně v Kristu Pánu milou, vystavuji, k níž připojuji urozeného a mého zvláště milého pana přítele a kmotra [fol. 412v] M[istra] Valentina Kochana z Prachové a vysoce učeného p[ana] M[istra] Jana Campana Vodňanského, též pana kmotra mého nejmilejšího, té jsa k nim důvěrné naděje, že toto břemínko na svá ramena se vši ochotností přijítí ráčí. Za jejichžto práci, nemaje na penězích, na knihách, aby se jim učinilo, žádám. Předně panu Valentinovi Kochanovi daruji herbář latinský in folio barvou vynesný fuselní. A p[anu] M[istrovi] Janovi Campanovi odevzdávám po smrti mé Corpus iuris in quarto, nepochybují, že ode mne potřebného ten odkaz vděčně přijmou a mé dítky sobě opravdově poručené míti budou. Vedle pak toho Jich Mí[los]ti slovnuté a vzáctné poctivosti p[ana] p[urkmistra a] pánuv ve vši náležitě uctivosti prosím, že nad touto mou poslední vůlí ochrannou a laskavou svou ruku milostivě držeti ráčí.

Stalo se v domě mém 18. dne decembris anno 1611.

M. Jan Kerner Plzenský, měštěnin Nového Města pražského

Příloha 2: Soupis dluhů a pohledávek M. Jana Khernera

AHMP, rkp. 2209 (= Kniha testamentů Nového Města pražského 1586–1617), fol. 412v–413r

Dluhové M. Jana Khernera jiným povinné.

P[anu] Matějovi Černýmu, měštěninu v Novém Městě pražském, dle smlouvy mezi desíti p[ány] soudci zapsané pozůstávám ještě dvaceti jednu kopu m[íšeňských].

It[em] p[aní] Apoleně v Nekázané ulici za plátno 18 kop m[išeňských].
It[em] p[aní] Kateřině Hruškové tolikéž za plátna dlužen jsem ještě 8 kop
míš[eňských].
It[em] p[aní] Káci u Tunských zůstávající dodati se má 7 kop m[išeňských].
It[em] ctihodnému knězi Vítovi Dionýsiusovi ještě se má dodati dluhu 8 kop
m[išeňských].
It[em] p[anu] Janovi Condeliusovi dle jistoty jedno sto kop m[išeňských].
P[an] M[istr] Jan Campanus má šuldrbrýf na dvaceti dvě kopě míš[eňské].

Dluhové naproti tomu p[anu] M[istrovi] Janovi Kernerovi povinni.
U urozeného p[ana] Eustacha Petengle zastaveno klenotův na šuldpryfu [!] po-
znamenanych ve XXVI kop míš[eňských].
It[em] v Židech koflík veliký ve XXII kop šacovaný, stříbrný pás a tři menší
stříbrný koflíky [fol. 413r] ve XX kopách zastavený, o čemž o všem Jakub
Muňka Žid dobrou vědomost má.
P[an] Pavel Skromný dle smlouvy nákladu polovici na obrubu poloviční stud-
nice má mi vrátiti 3 kopy m[išeňské].
It[em] p[aní] Barbora Přepeřilová, tchyně má milá, připověděla mi dáti polovici
z pěti set osmdesáti pěti zlatých na zámku povinných, protože jsem téměř pět
let pořád toho dluhu pomáhal upomínati a na to svých nemálo peněz jsem utra-
til i mnoho svýho obmeškal.
It[em] paní Kateřina Cypriánka učinila již před několika lety kšaft o dům svůj
v prostředních Chudobicích ležící i o jiný statek a mne s dědici mými za dědice
nařídila. Protož mám k ní po Pánu Bohu naději, že toho kšaftu po smrti mé
nezmění.

Příloha 3: Potvrzení Khernerova kšaftu z 30. dubna 1613

AHMP, rkp. 2209 (= Kniha testamentů Nového Města pražského 1586–1617),
fol. 413r
Anno Domini 1613 feria 3 p[ost] dominicam Jubilate 30. Aprilis k žádosti
<Doroty> Barbory Přepeřilový jest tento kšaft ve všech punktích a klauzulích
stvrzen, kromě toho artykule, co se poručenství na p[ana] M[istra] Valentina
Kochana z Prachové vztaženého dotýče. Kterýž za jistými a slušnými příči-
nami z téhož poručenství jest propuštěn a na místo jeho Matouš Rosol a Pavel
Pokorný nařizeni.

Jan Kherner Plzeňský († 1612), professor at the Prague Utraquist University and humanist author

Summary

The submitted study considers the personality of Jan Kherner Plzeňský, using official, literary, and other sources. We unfortunately have no information as regards his social background. Or, for that matter, his studies prior to university. What we do have is information about his education at the Prague Utraquist University, where he attained bachelor's and master's titles. As was common prior to the White Mountain era, he also worked as a teacher or principal of several Latin schools. What is somewhat atypical, however, is the relatively large gap between attaining his bachelor's and then his master's degree.

The article also examines Jan Kherner's activity at the Prague university, where he was a professor from 1586 onward. In addition to teaching, he, like most of his colleagues, occupied certain administrative positions, in particular the time-consuming post of provost of the largest master college, Charles' College. He later worked as director of the Czech Nation student's college and the dean of the Faculty of Art. After leaving the university, he settled in the Prague New Town, where he married. Although Jan Kherner's financial standing was not initially too bad, he gradually found himself in financial difficulty and was forced to take out various loans. He also conducted a protracted dispute with his alma mater about monies owed from when he occupied the abovementioned administrative positions (unpaid incomes from various persons, ambiguities in the management of the college villages' accounts, etc.).

In the final section, the author follows the relatively far-reaching literary work created by Jan Kherner, who was active in this regard the whole of his adult life. In addition to writings in Latin, he was also responsible for certain translations. As far as the first of these areas of interest is concerned, Master Jan mainly wrote a number of works to mark certain occasions. Most of them relate to the burgher elites of the Prague towns or in isolated cases to the nobility. He also expressed a literary interest in certain representatives of his *almae matris*. In addition to congratulations on the occasion of their marriage, he mainly wrote epitaphs and other works associated with the death of certain persons, children included. Most of them are in Latin, some in Czech.

Alongside the above and a number of other, minor Latin compositions to mark particular occasions, Jan Kherner also wrote verse on somewhat less common themes; for example, a poem about the restoration of the orb on the steeple of the Cathedral of St. Henry in the Prague New Town. His edition of the scripture of Erasmus of Rotterdam (1466-1536), *Vidua christiana*, was one

highly prevalent work. In addition to the actual translation from Latin, structured somewhat differently and supplemented according to the author himself, he also wrote a foreword.

The study also makes accessible the little-known testament of Master Kherner, which illustrates well his financial standing and certain other aspects of his life (relationships with his mother-in-law, other social ties reflected in the make-up of the guardians of his will, etc.). Some of the books that Kherner owned are also mentioned. Then, in the supplement that follows, there is a list of the monies he owed and the monies owed to him by various persons, as well as what is referred to as confirmation of his testament from 1613.